

27 Mayıs'ı yeniden değerlendirmek



HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Kirk yıl sonra bakınca 27 Mayıs'la ilgili birbirine bağlı iki soru geliyor insanın aklına.

Acaba 27 Mayıs öteki askeri hareketlerden çok mu farklıydı? Ve acaba 27 Mayıs bitti mi?

Kendisini 'sol' diye tanımlayan fakat özünde Kemalist olan bir aydın grubu 27 Mayıs'ı öteki darbelerden farklı bir yere oturtur. Bu biraz doğrudur. Fakat 27 Mayıs'ı onların yaptığı gibi olumlamayı gerektirmez. Bunun nedenini anlamak için öncelikle Demokrat Parti (DP) gerçeğine bakmak gerekir.

DP hareketi, o güne kadar 'tarihsel ilericilik' niteliğini elinde bulunduran ve 'askeriye-mülkiye-ilmiyeye', yani ordu-bürokrasi-aydınlar ittifakından oluşan 'merkez'in sahibi ve temsilcisi CHP'ye karşı taşranın, yani çevrenin etkinlik kazanmasıdır.

27 Mayıs tarihini bu gerçeğe ele almazsak bir yere varamayız. Çünkü, DP, işbaşına gelir gelmez 'tarihsel ilericilik' kavramını kenara itmiştir. Ekonomik hareketlenmeyi ve değişmeyi öne çıkararak bir 'güncel ilericilik' anlayışını onun yerine koymuştur. O arada da geleneksel 'ittifak'ı parçalamaya çalışmıştır. Bunu taşraya öncelik vererek, aydınlara sırtını dönerek, Menderes'e 'orduyu yedek subaylarla idare ederim' dedirterek ve bürokrasiyle zıtlaşarak yapmıştır. Şehirleşmeyi başlatmış, küçük köylülüğü eritmiş, onu taşradaki küçük üreticiye dönüştürmüş, teknik modernizasyonu geliştirerek onun doğal olarak içerdiği ayrışmayı ve denetlenmezliği getirmiştir.

27 Mayıs, 'kutsal ittifak'ın, devletçi merkezi yeniden kurma girişimidir. 27 Mayıs'ı öteki askeri girişimlerden ayırdığı varsayılan 1961 Anayasası'nın içerdiği özgürlükçü anlayışı da bu açıdan görmek gerekir. Çünkü, o anayasa özgürlükçü olmaktan çok 'özerkçi'dir. Çünkü, ordu özerklik verdiği TRT ve üniversite gibi kesimlerle o dönemde tam bir uzlaşma içindedir. Dolayısıyla kendisine oralardan bir tehlike gelmeyeceğini varsaymıştır. Bu da doğaldır. Çünkü, anayasayı ordunun emrinde olduğunu söyleyen üniversite kesimi hazırlamıştı. O arada, DPT, gelir dağılımını plan doğrultusunda merkezden düzenleyerek taşranın kontrolsüz etkinliğini azaltmak için kurulmuştur. Anayasa Mahkemesi ise devleti yasamaya ve topluma karşı koruyacaktır.

27 Mayıs'la öteki darbeler arasındaki fark burada ortaya çıkar. 1971, bir yol ayrımında bizzat ordunun kutsal ittifakı bozması, aydınları sistemin dışına itmesi ve artık onların öncülüğüne son vermesidir. 1980 bunu daha da ileri götürmüştür. Yeni bir yapılanmayı öngörmüş ve devletin ondan sonrasını ilmiyesiz sürdüreceğini tescil etmiştir. Bu yanı sıra öteki darbelerin 27 Mayıs'tan görece farkına değinilebilir. Fakat bu, gene söyleyeyim, 27 Mayıs'ı olumlayıcı bir anlayışla yorumlama olanağını vermez. 27 Mayıs klasik İttihatçı-Kemalist şemanın ve devletçi anlayışın ihyasıdır. Öteki darbeler de bu anlayışa uzak değildir.

27 Mayıs bitmiş midir? Kesinlikle hayır! Belki bitebilirdi. 1983-98 arasındaki siyasal - sosyal yapılanma devam etseydi böyle bir sonuç doğabilirdi. O süreç geleneksel merkezi etkisiz kılmıştır. Fakat model yeniden ve bütünüyle 27 Mayıs'a benzer bir biçimde 28 Şubat'la kurulmuştur. Kemalizm-laiklik ideolojik belkemiği olmuş, askeriye'nin öncülüğünde mülkiye ve ilmiye sürece katılmışlardır. Çok uzun bir süre yıpranan ve dağılmanın eşiğine gelen devletçi merkez böylece onarılmıştır, ilmiyeye, sınırlı da olsa bir uzlaşma sağlanmıştır.

27 Mayıs budur. Daha ötesini sorgulayıp, farklı olabilir miydi demek ise ayrı bir tartışmayı başlatmaktır.